

Až se neprobudím

autor: Tomáš Soldán (2016)

Jak o nočních můrách hovoří ti, kteří jimi trpí každou noc? Jaký je život s inkubem na hrudi? A jaké jsou dny po nočních můrách? Tomáš Soldán se s mikrofonem vydal na tenkou hranici mezi snem a bděním. Zúčastnil se i výzkumu zaměřeného na prožívání nočních můr a snahu pracovat s nimi ve prospěch spáčeů. (ČRo)

Tomáš Soldán absolvoval obor Tvorba textu a scénáře na VOŠ při Konzervatoři Jaroslava Ježka a pod vedením Antonína Přídala Rozhlasovou a televizní dramaturgii a scenáristiku na JAMU. Studoval na Real Escuela Superior de Arte Dramático v Madridu. S Českým rozhlasem spolupracuje od dob studií v Brně. Jako režisér připravuje literární a dramatické pořady pro regionální stanice Olomouc a Ostrava i celoplošné stanice Dvojka, Vltava, Plus. Kromě klasické rozhlasové tvorby se snaží věnovat i specifitějším metodám práce – v roce 2016 řídil živě provedenou hru Poločas vertikály, jejíž děj se odehrává ve věži olomoucké katedrály svatého Václava. V roce 2019 pak hru Tankreda Dorsta Legenda o nebohém Jindřichovi, která úzce spojuje herecký projev s hudební linií příběhu. Obě hry vznikly ve spolupráci s hudebníkem Tomášem Vtípilem. Na několika pořadech spolupracoval se zpěvačkou Monikou Načevou. Do roku 2013 byl členem brněnského divadla D' Epog. Od roku 2014 se podílí – spolu s Ondřejem Novotným, Petrem Míkou a Václavem Marholdem – na tvorbě nezávislé divadelní skupiny Masakr Elsinor. Spolupracuje s pražským divadlem X10 a zahraničními soubory – maďarskou skupinou Kompánia, lotyšským divadlem Dirty Drama, polským Teatrem Jednego Wiersza a britskou společností International Arts Partnership.

Studentský dramaturgický tým k výběru tohoto snímku:

Sigmund Freud definuje sen jako cenný nástroj, který nám umožňuje dostat se do částí mysli, kam obvykle nemáme přístup. Snění je podle něj příležitost, jak mohou hluboko ukryté myšlenky a pocity vyjít na povrch. Jak ale sní lidé, pro které to není příležitost, ale jen nekonečné opakování nočních můr? A jak se jim žije po probuzení? Tomáš Soldán se v dokumentu Až se neprobudím stává součástí výzkumu zaměřeného na prožívání a možné příčiny výskytu nočních můr. Spolu s dalšími účastníky prochází třemi fázemi studie a zjišťuje, jak zlým snům předcházet, jak s nimi pracovat a jaké jsou jejich následky, když bdíme.

Přepis páté debaty – Audiocafé, 18. 4. 2023

Student 1:

Vzpomněl jsem si, myslím že to bylo minulý semestr, co jsme poslouchali ten dokument Spíš nespíš, který byl zase o nespavosti, ale byl to taky takový svět na pomezí toho bdění a snění, a to mi přišlo, že se víc opíralo o zvukové efekty, o tu hudbu a tady to bylo více postavené na tom textu nebo na tom slově bych řekl a chvílemi tam byly takové pasáže, které mi připomínaly poezii. Je tam báseň nebo nějaké zápisky?

Tomáš Soldán:

Jo, je tam jedna báseň Dylana Thomase s takovým dost zatěžkaným, na můj vkus dneska už patetickým projevem Honzy Ťoupalíka, pak je tam, to bylo ke konci, pasáž ze Země Snivců od Alfreda Kubina... to se přímo nabízí, to je dílo, které je částečně založené jednak na jeho osobních traumatech a jednak na tom snění. A pak tam byly citace snů různých participantů, kteří posílali zápisky svých snů a dali je k dispozici tady tomu dokumentu. Takže jestli se nepletu, tak literární díla tam byla nebo beletristická tam byla dvě a pak tam byly citace o tom, jak sní Číňané a tak. A ta muzika, tu, jestli se nepletu, dělal Tomáš Vtípil a pracoval tam s nahrávkami toho mého spaní, takže já jsem mu vždycky poslal záznam toho, jak jsem se natáčel celou noc, vybral jsem mu tam pasáže, které

byly nějak nosnější a on na základě toho postavil tady tuhle hudbu, co jste slyšeli. Takže to tam bylo tematicky vlastně vsunuté i do té muziky.

Jan Hanák:

Možná to je dobré uvést, že to je vlastně v tomto semestru asi první dokument, který má režiséra, kterým není autor. Je to tak, jo? Jakoby že to je jenom, aby bylo jasno, že obvykle to tak z toho, co my slýcháváme nebo děláme není. Ale to ten režisér v rozhlase, v dokumentu je trochu něco jiného než si člověk třeba představuje, že to je vlastně ten hlavní autor, ale tady v tomto případě on je někým, kdo autorovi pomáhá postavit kompozici a navrhnout a dodat třeba různé hudební motivy nebo další věci.

Tomáš Soldán:

Já jsem si to režíroval jakoby sám, ale na základě mých připomínek vznikala hudba nebo prostě na základě těch připomínek to četli ti herci.

Jan Hanák:

No jo, protože ono to tak někdy bývá, že někdy můžete objevit u některých dokumentů to, že tam je napsána kromě autora ještě režie, a pak je člověk zmatený, kdo je vlastně tím autorem, a tím je míněno tady toto. Je to vlastně pomocná věc, to není hlavní autor nebo tak něco. Jo, to tady tak bylo. Povídejte.

Student 2:

Já rovnou asi navážu na tu vaši odpověď teďka. To jste fakt nahrával jako úplně celou noc, a pak jste z toho vybírat ty části?

Tomáš Soldán:

Co vydrželo nahrávací. No nebyla to úplně celá noc, ale byl to třeba šestihodinový záznam, několikrát, několik nocí. Zrovna v té době, kdy jsem se nahrával, tak jsem úplně jako gramaticky nic nezažil, ale byly tam nějaké ty moje pohyby a nějaké jakoby drobné prožívání, tak to jsme pak použili jakoby základ pro tu muziku. Protože mě se stává, že třeba mluvím nebo opravdu jako chodím nebo teď jsme byli s divadlem v Holandsku a já jsem spal na posteli se svým kamarádem v jednom hotelu a snažil jsem se ho v noci nějak obracet, protože jsem ve snu měl potřebu jakoby... mě seřval hrozně no, protože se lekl, protože já jsem to myslel dobře, ale nebyl jsem úplně při smyslech. No, takže to se děje no, ale nahrával jsem se takhle v noci. To bylo od začátku myšlené, takže jsem doufal, že třeba zachytím něco jako zábavnějšího. Stalo se mi v Ostravě, když jsem tam spal na ubytovně v rozhlase, že jsem ulehl na postel, nad tou postelí byl pověšený obraz a když jsem se ráno vzbudil, tak ten obraz byl položený na posteli, která byla úplně v jiné části toho pokoje... a nevím, no.

Studentka 3:

Neměl jste někdy strach, že si ublížíte?

Tomáš Soldán:

Jo, jo párkrát, no. Já jsem studoval rok na Erasmu v Madridu a když jsem se po půl roce přestěhoval z jednoho bytu do druhého, tak jsem tam jednou měl takový sen, kdy jsem měl pocit, že jsem ohrožený na životě a můžu se zachránit jenom skokem z okna a probudil jsem se ve chvíli, kdy jsem to okno otvíral. Já jsem bydlel v přízemí, takže by se mi jako nic nestalo, ale oni naštěstí tam nemají klíčky, mají tam takové dva čudlíky, takže mě to vlastně nešlo, protože jsem se snažil uplatnit jiný pohyb, který tam nefungoval v tom Španělsku, ale z toho mi bylo docela blbě no. Ale jinak to není tak dramatické no, ono to tak jako působí trochu jakoby patetičtěji a já mám pocit, že lidi mají horší problémy. Mně se nejčastěji stává, když mám noční můru, že to prostě ovlivní... a to je ten největší problém, o kterém se tam trochu mluvilo... že to ovlivní ten následující den nebo když je to hodně

blbě, tak prostě třeba i dva dny, že je člověk úplně mimo sebe. Když jsem měl, to už se mi dlouho nestalo, ale když jsem měl období, kdy fakt ty noční můry byly pravidelné, tak jsem se taky bál chodit spát a usínat, že prostě jsem měl jako nepříjemný pocit, co zase jako bude a jak se zase jako budu cítit druhý den, a ještě do toho že jo stresy běžného života, že člověk musí něco vykonat a má pocit, že nebude vůbec schopný, to je takové jako limitující a nepříjemné dost, no. O tom tam mluvila paní Růžičková, že vlastně té to taky takhle ovlivňuje život. To je na tom jedna z nejhorších věcí.

Student 4:

Změnily se nějak ty stavy, ty noční můry, po těch sedmi letech od toho dokumentu?

Tomáš Soldán:

No, moc ne, moc ne. Ale já jsem to tehdy natáčel v době, kdy to bylo trošku intenzivnější, že ty období přicházely pravidelněji. Takže opravdu to byly třeba období, kdy jsem trpěl nočními můrami, a pak zase třeba půl roku ne. Tak teďka je to spíš jako náhodnější, je to jako řídkší a opravdu to není takové drama. Teď nedávno se mi stalo, že jsem spal v posteli a vedle mě ležela moje dívka a já jsem se k ní v noci nějak přitulil a nějak jsem ji objal, přitiskl jsem se k ní a řekl jsem jí: „Vykopu ti hrob.“ (smích) A ona říkala, že jsem to řekl tak něžným hlasem, jako jsem nikdy nic tak něžného neřekl, akorát ten obsah byl bohužel takovejhle. A říkala mi to ráno a já jsem samozřejmě vůbec nevěděl, ani jsem si nepamatoval sen, ze kterého to vzešlo. Takže jsme to zahráli nějak do autu. Jako já nemám kde kopat nic, nemám lopatu ani, ale tohle se třeba stane takováto věc. To není tak dávno, to je třeba tři měsíce zpátky.

Martina Pouchlá:

Takže ještě pořád jste spolu, jo?

Tomáš Soldán:

Jo, ona drží zatím, myslím, ale myslím, že až doma najde někdy lopatu, tak začne přemýšlet. A to bylo vlastně takové srandovní ráno, protože ona říkala: „Víš cos mi říkal?“ a pak když to vyšlo najevo, tak jsem řekl: „No, to není zas tak hrozný.“ (smích) Tak ono je to tak absurdní, že je jasný, že jsem to nemohl myslet vážně, no, a prý jsem to řekl něžně, velmi...

Martina Pouchlá:

Já myslím, že v rámci tohoto semestru, pokud se nemýlím, tak je to první dokument, kde autor zaměřil pozornost sám na sebe... jaké to pro tebe bylo? Protože vlastně tam figuruješ jako postava, můžeš mít tendence se nějak korigovat, jak jsi hledal tu hranici, jak moc být otevřený, co naopak do toho dokumentu nedávat v souvislosti s tím, že vlastně referuješ sám o sobě?

Tomáš Soldán:

Já jsem tam záměrně nedal rozhovor takový jakoby hloubkový skoro čtyřicetiminutový s tou doktorkou Klůzovou, který jsme vedli a kde jsme šli hodně do různých mých traumat a nepříjemných zážitků... tak to jsem tam nedal, ale i z toho důvodu, že jsem to chtěl zaměřit na ten výzkum, tak, aby se z toho jako úplně neuteklo a jinak jsem se tomu snažil vyhnout tím, že jsem tam použil jedno nebo dvě místa nebo myslím snad jenom jedno na sobě, kdy jsem se nahrával přímo když mě jakoby zkoumali, když jsem tam říkal nějaké ty obrazce nebo jsem musel říct za časový limit slova, která začínají na N, což byla teda jako hrůza. To byl jako velký stres ke konci, protože člověk pracuje s tím slovem a má pocit, že teda toho měl říct víc. A N je tak blbý písmeno, že jsem se tam prostě velmi rychle zasekl, tak ono je to tam znát, jak tam zadržávám. Pak vlastně jak jsem se natáčel v noci, tak to jsem nemohl ovlivnit, i když teda samozřejmě člověk ví, že to je zapnuté, tak mám pocit, že možná zrovna to mohlo ovlivnit ty noci. No, pro mě bylo nejhorší si natáčet ty komentáře svoje. Jako pro rozhlasového režiséra, když prostě pak musím mluvit, a ještě sám sebe nějak hlídat, tak to je jako

hrozně i dneska to poslouchat, no. Ale tím, že tam bylo tolik vrstev, a i ti jiní respondenti, čímž já jsem právě chtěl, aby to nebylo jenom zaměřené na mě. To zaměření na mě tam bylo jednak z důvodu nějaké autenticity, že jsem schopný o tom vyprávět a dokážu to téma jakoby vést, protože se mě to dotýká, a pak šlo o to vybalancovat to, abych nestrhával právě příliš na sebe, ale to jsem se snažil udělat těmi rozhovory s ostatními, kde jsem měl myslím docela dobré respondenty, ti dva, co tam mluvili. Takže vlastně nevím.

Martina Pouchlá:

No ono to občas má pro ty autory nějakou autoterapeutickou hodnotu, to, že nějaké to svoje trápení, pnutí zpracují skrz tu dokumentární tvorbu. Fungovalo to tak i u tebe?

Tomáš Soldán:

Ne, ne, mě zajímal ten výsledek, jestli se něco stane, když to zpracuju, ale ten záměr nebyl se s tím nějakým způsobem vyrovnat nebo popasovat, to jsem od toho ani nečekal, protože jsem tak nějak tušil, že to prostě půjde dál a že buď vyhledám neurologa, nebo nevyhledávám neurologa, nebo začnu brát prášky na deprese ve tmě. To paní doktorka tam nabízela taky potom někde anebo nezačnu, ale to se týkalo spíš toho výzkumu než toho dokumentu. Takže ne, mě to prostě přišlo zajímavé tím, že se mě to takhle dotýká a začal jsem zjišťovat, že jsou na tom lidi mnohem hůř než já. Protože já to mám spíš jako takhle absurdně zábavné a skrze to jsem to chtěl jenom nějak pojmenovávat.

Jan Hanák:

Chápu to tak, že jsi vlastně použil svůj příběh, který zažíváš, ale možná to tak můžeme pojmenovat, že jsi byl schopný poodstoupit od sebe a použít to jenom jako v uvozovkách jenom jako tu základní linku, na které postavíš téma.

Tomáš Soldán:

Tak, tak... jedna ze dvou. Protože základ byl ten výzkum, který zrovna probíhal, a tak vznikl ten nápad udělat dokument, protože já jsem, tak jak to tam popisuju, vyplnil nějaký dotazník a zapomněl jsem na to. Pak mě přišel asi za 3 měsíce, kde bylo napsané, že bych se měl léčit z depresí, a to mě začalo jako zajímat, tak jsem se zkontaktoval s tou doktorkou a domluvili jsme se, že to teda budu natáčet, a že to budu jakoby na sobě takhle experimentovat, ale tím pádem se ten můj příběh začíná pojít s tím příběhem toho výzkumu, to mi přišlo výhodné. Já jsem to, jako nevím, jak to vyšlo, ale snažil jsem se to moc nedramatizovat, nedělat z toho větší problém, než to je. Aspoň jako v mém případě jo, v případě těch ostatních to, jak se ukazuje, může být vážnější.

Jan Hanák:

A máš nějakou zpětnou vazbu za tu dobu, od lidí, kteří třeba si řekli jo, to je naše téma, nějak nás to posunulo...

Tomáš Soldán:

No ani moc ne. Jako psali mi ti lidi, kteří se toho účastnili, že jim to jako pomohlo některý ty věci pojmenovat, že v tomhle to bylo to očistný, co jsi ty říkala, ale jinak se jako nikdo neozval. Nepamatuju si, už je to dost dlouho. No ono to bylo pro mě taky lákavý jako jak se popasovat s tou formou – noční můra/sen, do jaké míry to vystavět na slově, na zvuku, na těch dokumentárních záběrech, které jsem pořídil. To jsou tři prvky, které tam jsou a pro mě bylo zajímavé hledat tu míru, abych zůstal sdělný a aby ten dokument vypovídal opravdu o tom výzkumu a o problémech, které se pojí s těmi nočními můrami, ale zároveň abych si mohl zase jakoby překročit a zkusit některé ty svoje pocity, zážitky, vyjádřit tou muzikou anebo skrze právě třeba tu jednu báseň, kterou mám hrozně rád, od Dylana Thomase, která není úplně o snu, ale na konci ten sen se tam jako zjevuje a navíc, jak tam popisuju to s tou temnou hmotou, která mě pohltila, to se mi opravdu stalo, tak proto jsem to tam dal.

Jan Hanák:

Mimochodem, kde jsi ten rekordér měl v noci? Na polštáři, nebo na nočním stolku?

Tomáš Soldán:

Na nočním stolku vedle postele... jako poblíž, ale já jsem tehdy bydlel v bytě, kde byly jako takhle vysoké stropy jako jsou tady a byla to ještě větší místnost ta ložnice, takže to tam dostalo takovou zvláštní hloubku, což si myslím, že je vlastně docela fajn k hloubce toho snu nebo to akusticky myslím funguje docela dobře.

Jan Hanák:

Výběr spočíval v tom, že sis prostě dal sluchátka a šest hodin jsi poslouchal a vyzobával ty věci, nebo při nějaké činnosti?

Tomáš Soldán:

Ne, ne, ne. Já jsem prostě zvětšil tu křivku a viděl jsem, kde se něco jakoby trochu šustlo a dělo a na tyhle pasáže jsem se zaměřoval, z těch jsem pak vybíral. Takže neposlouchal jsem všechno, ale právě podle grafického znázornění té křivky jsem se zaměřoval na ty místa, kde byl třeba výrazný dech. A část toho jsem tam použil přímo a část toho se teda promítla, jak říkám, do té muziky, se kterou pracoval Tomáš.

Studentka 5:

Udělal byste teď zpětně něco v tom dokumentu jinak?

Tomáš Soldán:

Jo, vedl bych jinak ty herce, hlavně toho Honzu Ťoupalíka, to mi přijde jako hodně zatěžkané. Já sám bych to asi četl ještě trochu líp, ale co se týče té stavby, tak možná ani ne. V té doktorce šlo trochu stříhat, ale to bych asi snesl. Ale jako ta základní stavba mi přijde vlastně docela furt v pohodě, že mě to úplně neuspávalo.

Martina Pouchlá:

Dokument o snech, aby uspával...(smích)

Jan Hanák:

O nočních můrách... no ne, ale tak já už jsem ti to říkal, já jsem nemohl mít jiné oči než zavřené. Přišlo mi divné něco vidět, tak jsem je měl zavřené celou dobu prakticky. A mě to opravdu vtahovalo, až jsem měl pocit, že budu spát, ale zároveň velmi vědomě jakože opravdu s vědomým vnímáním každého slova, každého zvuku, který tam byl. Takže na mě to teda ten efekt rozhodně mělo teda.

Tomáš Soldán:

Aha, tak to rád slyším. Tam je docela dost těch hodně tichých pasáží, to mě přišlo hodně výhodné s tím pracovat, a i když tady nejsme v úplně ideálním poslechovém prostředí, tak mám pocit, že si to řekne o pozornost trošičku, že to mám docela rád, ať už ty pauzy nebo prostě dech. No, protože ono ve finále, co jiného je slovo než správně uspořádaný dech. Pořád vlastně v tom rozhlase pracuji s dechem, takže tady je to jenom jiná úroveň toho dechu nebo jiná fáze dechu.

Student 1:

Já jsem se tady díval na to, jak to běželo a v jedné chvíli jsem sledoval, že po deseti minutách tam dávaš ty svoje vstupy, tak jestli to bylo cíleně zamýšleno, nebo to bylo jen tak jakože to prostě tak vyšlo.

Tomáš Soldán:

No, ani, ani. Já to jako nepočítám, ale už i v té době už jsem měl nějakou jakoby docela velkou režisérskou zkušenost, takže je to součást toho řemesla, vědět, kde to dát tak jako správně a mělo by se to projevit potom zpětně na té struktuře. Já jako nevím, jestli to bylo úplně správně, ale to je prostě součást toho řemesla – jak to vystavět, aby tě to vedlo, aby tam byl nějaký oblouk, aby se správně prolínaly ty plochy, a přitom se nepřeskakovalo zase příliš, aby to nebyla úplně diskotéka. Tak tady samozřejmě to tempo, rytmus byl pomalejší, zatěžkanější, a tak jsem vedl i ty herce, na mě už je to dneska možná trochu moc v tom, jak četli ty úryvky, ale snaha byla to jako ztišit, zpomalit.

Martina Pouchlá:

Já si nejsem jistá, jestli to zaznělo, ale pokud ne, tak Tomáš je absolvent JAMU, oboru rozhlasová a televizní scenáristika a dramaturgie, takže čerpá pravděpodobně i z tady těchto zkušeností a znalostí, co nabyl na škole, a pak rozvíjel ještě dál v divadle a v rozhlase.

Student 6:

Mě by jenom zajímalo... ten jeden respondent, jestli jsem to správně slyšel přes ten ruch, co tady byl, tak tam byl jenom jednou. Ten, který měl taky problémy s těmi nočními můrami, on se tam jenom objevil a mluvil o tom, že ty sny má stejné, ale potom už tam nikdy nebyl, tak by mě zajímalo, jestli tam ještě je, protože mi přišlo, že se to ještě rozvine někde dál, ale ono se to vůbec nerozvinulo.

Tomáš Soldán:

Já myslím, že tam byl dvakrát.

Student 6:

Byl tam dvakrát?

Tomáš Soldán:

Jo, že potom mluvil ještě jednou obecněji. Oni tam byli jenom dva. Tam byla ta paní Růžičková a tenhle kluk, co říkal, že měl pak sen s tou vedoucí z nějakého toho projektu, která ho strašně prcala v tom snu za to, že něco neudělal dobře.

Student 6:

No ale že on vlastně mluví jen o těch svých snech, ale nijak to nerozvíjí dál. Že třeba ta paní, co tam byla, tak ta tam zmiňuje něco dalšího...

Tomáš Soldán:

Já vlastně už teďka přesně nezodpovím tu otázku, protože si nepamatuju do detailu, jestli on mě ty sny popisoval víc, nebo ne. On tam popsal určitě dva sny, ale ta paní Růžičková mi třeba dala i sny, které si zapisovala a ty se tam objevily. Ty tam čtou herci... o tom mokvajícím hnisajícím slunci třeba. A tenhleten mi to nedal, takže šlo o to, abych tam nebyl sám a tihleti byli zrovna ochotní, že se účastnili toho výzkumu a zároveň byli ochotni mluvit i do dokumentu, takže ono jich moc nebylo, oni prostě ty lidi spíš si tu intimitu chránili, takže tohle byli dva z těch, kteří byli ochotní tam mluvit, no... a myslím, že je tam dvakrát.

Student 1:

Možná trošku mimo ten dokument jako takový, ale paní doktorka tam trošku naznačila, jak ty noční bludy léčit. Že vlastně ti, co hrají ty počítačové hry, dokážou odstoupit jako vyosit, tak jestli nenavrhl nějakou metodu. Zkusit na těch lidech, kteří trpí nočními můrami, že by začali hrát počítačové hry, aby v těch nočních můrách dokázali odstoupit od toho a být těmi pozorovateli?

Tomáš Soldán:

Aha, to nevím, jestli se stalo, ale ona tam mluví o těch dvou, o tom lucidním snění a IRT... v těch metodách, tak tohle jsou jakoby psychology doporučené metody, které by se měly zkoušet, třeba i s pomocí nějakého terapeuta, který tě vede. A to s těma počítačovými hrama... to je zajímavý no, to by možná stálo jako za pokus.

Student 6:

Já to třeba ale můžu potvrdit, protože jako fakt, jak to tam začal mluvit o tom, tak fakt jako tohle já mám jako že jsem fakt věděl, že tohle je něco, co asi bude pravda, že to sedí, je to zajímavé.

Tomáš Soldán:

Jo, jako že máš zkušenosti s hrama počítačovými, a pak se to promítá do toho způsobu...

Student 6:

Právě, já jsem si toho začal všimát a teďka, když to slyším tady, tak mě to jako fakt zaskočilo, že to takhle je, že by se to dalo zobecnit na ty hráče třeba.

Tomáš Soldán:

Jo, to ony možná existují studie, já už jsem se pak k tomu nějak víc jako do hloubky po tom dokumentu zase nevěnoval, ale to je asi dohledatelný.

Studentka 7:

Já jsem se jenom chtěla zeptat, že předpokládám, teda nevím, jestli je to pravda, kdyžtak to vyvráťte, že jste měl připravenou nějakou kompozici, jak budete postupovat v rámci toho natáčení a jestli jste nějaký ten připravený dramatický oblouk dodržoval, nebo jste musel něco v průběhu toho natáčení měnit razantního nebo nějak upravovat, jestli to šlo všechno podle plánu?

Tomáš Soldán:

Aha, to je dobrá otázka, já si na to musím vzpomenout. Já mám pocit, že úplně připravené jsem to neměl, respektive připravené jsem měl zhruba ty ingredience, o kterých jsem věděl, že je budu mít asi k dispozici. To znamená, že bylo jasné, že já se účastním nějakého výzkumu, to znamená že nahrávám sebe během toho výzkumu, nahrávám svoje komentáře a komentáře té doktorky, který jsou zásadní. Pak bylo jasné, že budu chtít nahrávat další respondenty toho výzkumu, z tohoto to všechno vycházelo, ale ty další věci, které jsou jakoby literární nebo umělečtější, tak ty vznikaly až během toho. Takže jako tyhlencty kompoziční, jako je práce s tou muzikou nebo ty literární ukázky, to jsem dopředu neměl. To vznikalo během toho, když jsem nad tím přemýšlel pořád a znovu, jak to postavím. Takže ze začátku jsem věděl, že by tam měly být nějaké ukázky z literatury o těch snech, protože to je bohaté, celý surrealismus je na tom jakoby postavený a ty surrealisty jsem tam ale nechtěl dávat, protože mi to přišlo zase příliš zjevné. Ti s tím pracovali, měli spoustu her i čeští poetisté měli spoustu surrealistických her, které do dneška se dají používat a dají hrát, jako takových snových. Ale ty jsem nechtěl, protože to mi přišlo, že by to zahltilo a strhávalo pozornost jinam, že je to také silné téma... takže tak pade na pade.

Studentka 7:

Takže jestli to chápu dobře, tak jste spíš jako typ tvůrce, který nějak aktivně přemýšlí až v průběhu toho natáčení a předem si připraví jenom nějaký základ?

Tomáš Soldán:

Já se snažím aktivně přemýšlet, když mě za to někdo platí, ale... (smích) Ne já to zlehčuju, ne, ne, ne, já to někdy mám jakoby dopředu připravený, někdy se to stane... to je třeba zajímavé, že když děláme to divadlo s kamarády nebo se spolužáky z JAMU a pracujeme na nějaké hře, tak tam se mě docela často stává při práci na té hře, že se dlouho nevidíme, pak se potkáme a musíme něco udělat a mně se stává, že prostě jak nad tím doma přemýšlím, tak se mi pak třeba zdá nějaká scéna, kterou tam potom použijeme, to se mi třeba jakoby stává... jakože fakt pravidelně, že prostě jak to nosím v hlavě, tak se mi něco zdá a když si to ráno pamatuju, tak to klukům pak řeknu na setkání a často to použijeme.

Jan Hanák:

Tvoje podvědomí spolupracuje s tebou.

Tomáš Soldán:

Jo, snažíme se komunikovat. (smích)

Jan Hanák:

Snový Tomášek... máš kámoše, tvůrčího.

Martina Pouchlá:

Já jsem se chtěla ještě zastavit u té hudby, protože to taky je jako složka dokumentu, ta autorská hudba, která tam je, se kterou jsme se dosud v tomto semestru zatím nesetkali, že tam byla ještě extra ta zvuková složka, tak můžeš popsat i trochu víc vlastně tu spolupráci... jaké třeba zadání potřebuje ten hudebník, aby byl schopný nějak zkomponovat něco, co se hodí do toho dokumentu a je použitelné a zároveň taky my jsme úplně na tom prvním nebo možná druhém setkání slyšeli o podfinancování těch dokumentů. Autorka říkala, že za ty peníze, co na to ten dokumentarista má, těch natáčecích dnů úplně moc není, tak jestli třeba je reálné i jako dobře zaplatit toho hudebníka nebo třeba s jakou částkou počítáte?

Jan Hanák:

Než začneš odpovídat, tak je potřeba říct, že to byla Adéla Komrzý, která je filmařka, takže ona je zvyklá na honoráře, které jsou ve filmu...

Martina Pouchlá:

Ne že by filmový dokument byl zlatý důl... (smích)

Jan Hanák:

Já vím, to jistě ne, ale přece jenom je to trochu jinak. (smích)

Tomáš Soldán:

Ale to je dobře, že to říkáte. No, v tomhle případě to bylo vlastně úplně stejné. Já jsem se zřekl části svého honoráře, abych mohl zaplatit Tomáše, protože jsem stál o tu autorskou hudbu, to znamená že jsem prostě... já nevím, kolik to tehdy bylo, ale byla to skoro polovina mého honoráře, šla Tomášovi, který to zase dělal za míň peněz, protože se mnou pracuje rád. A s Tomášem Vtípilem spolupracuju pravidelně a už vlastně v té době to bylo tak, že my se potkáme, já mu řeknu, na kterých místech... musel jsem mu trochu popsat strukturu toho dokumentu, kterou už jsem musel mít promyšlenou v té době a popsal jsem mu, co si představuju, jakým způsobem, pak jsem mu poslal ty zvuky nahrávek spánku, řekl jsem mu zhruba charakter, to je to jako základní zadání asi s jakýmkoliv hudebníkem. Jde o to to co nejlépe popsat, aby si ti dva lidé nějakým způsobem porozuměli a s Tomášem je to tak, že si toho nemusíme popisovat moc, že prostě my jsme na sebe jako velmi dobře napojení, myslím, a že si prostě nic moc nevysvětlujeme. Navíc, jestli si dobře pamatuju, tak jsme pak byli jeden den zavřeni u

něho ve studiu tady v Obřanech a on improvizoval a já jsem mu říkal tady tudy, tady bych prostě udělal tuhleto plochu a udělali jsme nějaký základní rastr nahrávek, který on potom ještě zpracovával, že do nich dodával ty elektronický ruchy a tak... čili tohle je můj základní způsob práce s Tomášem Vtípilem, ale je to výjimečné v tom, že my si jako mimořádně rozumíme a děláme spolu fakt dlouho, dlouho. No, a když dělám s jinými skladateli, tak je to vždycky otázka toho, jak velký objem to je, jak náročná to má být skladba nebo kompozice, ale je to otázka komunikace a času... prostě někdy se stane, že ten čas ani není, a tak já to popíšu co nejlíp, pak něco přijde a já třeba mám čas udělat jako ještě jednu korekci v té muzice. No, já bych nejradši byl s těma hudebníkama zavřený fakt jako ve studiu a rejpal se aspoň v tom základním nastavení dlouho, ale to bych neměl ani na ten Birell.

Jan Hanák:

Právě jsem se chtěl zeptat, čím si vyděláváš, kromě toho že se bavíš dokumentem? (smích)

Tomáš Soldán:

No, mě živí rozhlasová režie ještě pořád v tom molochu Českého rozhlasu, ale právě kvůli tomu, že si musím vyplňovat svoje tabulky povinné v rozhlase, tak teďka jsem už dlouho, mnoho let, neměl čas udělat třeba žádný dokument, což mě baví jako ta autorská tvorba, ale vůbec mě to ani nenapadlo, protože dělám ve studiu v Ostravě a v Olomouci, kde žiju, a už jenom to přejíždění je prostě někdy tak bláznivý, že...

Jan Hanák:

No, je to radost.

Tomáš Soldán:

Jo, je to velká radost a velký zdroj nočních můr. (smích)

Jan Hanák:

Mimochodem ty jsi tady v ateliéru rozhlasové a televizní dramaturgie a scenáristiky ještě v té době studoval pod vedením Antonína Přídala, zanechal v tobě nějakou stopu, tedy chci říct jako že je něco, co tě třeba drží do dneška, co od něho máš?

Tomáš Soldán:

No, vlastně jako skoro všechno. Jakoby způsob uvažování nad tématy, nad látkou, nad stavbou dramatického díla... jakoby tu režii, to mě částečně k tomu přivedl Michal Bureš, dneska hlavně režisér audio knížek, ale Antonín Přidal nás naučil obrovskému kritickému myšlení, byl na nás tak nekompromisní a zároveň tak laskavý v těch momentech, kdy už jsme padali na hubu, že jsme se taky naučili občas zvolnit a polevovat, a hlavně ten způsob toho kritického přemýšlení nad textem, nad zvukem... to bylo neuvěřitelný, to bylo neuvěřitelný. Já na to jako dost často myslím právě když jsme na nějaké třeba hrozivé poradě v tom Českém rozhlase nešťastném a teď se tam prostě jako plýtvá těmi slovy a používají se jakési plytké výrazy, tak já na něho myslím strašně často, jak by se těm lidem vysmál s tím naslouchátkem. On prostě blbě slyšel, ale on by se jim prostě vysmál a poslal by je domů, ať se to jdou doučit, všechny ty šéfy velké v rozhlase. To bylo prostě jako neuvěřitelné. A taky jako pokora, pokora k té práci. Že vlastně nás učil že je prostě jedno, co v tu chvíli cítíme nebo co prožíváme, ale prostě je nějaké řemeslo, které je potřeba udělat a pak teprve o tom můžeme žvanit. A to jsme dost často na těch hodinách vlastně žvanili a rozebírali jsme věci a měl obrovský zájem o to, co děláme, to bylo taky hrozně dobré, prostě ho zajímaly úplně jednotlivosti. Když jsme dělali divadlo, tak se na to přišel podívat, pak nám dal zpětnou vazbu... to já nevím, jestli taková osobnost na JAMU teďka je. Pro mě to bylo zjevení a bylo to někdy strašně tvrdé, a to bylo dobře.

(pauza)

Tak já vám ještě řeknu jeden sen, co jsem měl...

Jan Hanák:

Řekni. (smích)

Tomáš Soldán:

... co jsem zažil, to bylo na sklonku předloňského roku. Já jsem byl doma a před spaním jsem si četl knížku takovou částečně fyzikální o tom, jak se v prostoru šíří světlo a když jsem pak usnul, tak se mi zdál sen o tom, že mým úkolem je vyslat paprsek světla na Měsíc, kde se odrazí a vrátí se mi zpátky do té ložnice, kde já ho musím zachytit. Celá tahle akce trvá asi necelé 3 vteřiny, protože je to zhruba 1,3/1,4 vteřiny, co letí světlo z Měsíce sem. Takže vyslat paprsek 1,3, přijmout paprsek 1,3 a já jsem si v tom snu uvědomil, že mám v té ložnici zavřené dveře do kuchyně a v tom snu jsem si uvědomil, že musím otevřít ty dveře, aby se ten paprsek stihl včas vrátit. Když jsem se ráno probudil, tak ty dveře byly otevřené, přestože když jsem usínal, tak byly zavřené a plyne z toho jedno takové drobné ponaučení, že je potřeba otvírat dveře světlu.

Jan Hanák:

Děkujeme za to ponaučení. (smích)

Tomáš Soldán:

Tak děkuju, že jste to vydrželi poslouchat.

Jan Hanák:

Tomáš Soldán. (potlesk)

Jan Hanák:

Neopomeňte také navštívit nějaké Tomášovy divadelní realizace, není to jenom v rozhlase. To je potřeba ale přijet a zaplatit vstupné. (smích)

Martina Pouchlá:

A nejsou za to kredity. (smích)

Tomáš Soldán:

Nebo najít můj mail a normálně mi napsat, jestli náhodou nemám volný lístek, taky umím.